

457581

Țara Noastră

DIRECTOR. OCTAVIAN GOGA

BCU Cluj National University Library

ANUL XI

No. 5

1

MARTIE

1931

In acest număr: Fundațiunea Dr. Ioan Mihu de I. Lupaș; Tinerețe, poezie de Mihai Novac; Invasia Rușilor la Iași de Eugen Goga; Un ocrotitor al ziariștilor ardeleni de I. Agârbiceanu; In Norvegia și la noi de Gh. Tulbure; Apologia minciunii de Vladimir Nicoară; Reforma electorală în Anglia de Virgil P. Râmniceanu; Cronica politicii interne: Mortul și baloanele de oxigen; Cele trei soluții imposibile; Soluția normală de Alex. Hodoș; Insemnări: Ataca-vor bolșevicii? Subsecretarul de stat Ghiță Pop, Energie tardivă, Literatură și gazetărie, Concepții romantice, etc. etc.

CLUJ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STR. REGINA MARIA No. 35

32 PAGINI

UN EXEMPLAR 10 LEI

Țara Noastră

Fundațiunea Dr. Ioan Mișu

În satul Vinerea, lângă Orăștie, și-a trăit viața solitară de pustnic mirean, Dr. Ioan Mișu, care prin spiritul de sacrificiu, manifestat în toate chestiunile de interes obșteșc ale poporului nostru, a reușit să-și înscrie numele în pomelnicul mecenajilor culturii române alături de cel mai generos binefăcător al studențimii universitare, alături de Emanuil Gojdu, fiul negustorului dela Oradea-Mare: Atanasie Popovici-Gojdu.

Mișu a început seria actelor sale de binefacere și munificență prin înființarea unei Fundațiuni pentru ajutorarea ziaristilor români din Transilvania și Banat la 1910, ca s'o termine cu 17 ani mai târziu prin frumosul său testament dăruindu-și întreagă averea, în valoare de aproape 20.000.000 lei, consistorului ortodox din Sibiu pentru scopuri de educație religioasă, morală și patriotică. Fundațiunea dela 1910 nu era decât prologul testamentului creștinesc, menit a ne da o dovadă îmbucurătoare despre perpetuarea sentimentului altruist în sufletul celui ce a reușit să se înalțe prin vrednicie proprie la însemnată treaptă de bunăstare materială și la o stoică înțelegere a datoriilor față de prezentul și viitorul neamului, din coapsele căruia a odrăzlit.

La 19 Februarie 1931, epitropia instituită de răposatul Dr. Ioan Mișu pentru administrarea Fundațiunii sale a predat reprezentanților Sindicatului ziaristilor români din Transilvania și Banat suma de 360.000 lei, ca rezultat al stăruințelor sale de chivernisire și augmen-tare a unui capital inițial de 25.000 cor.

Cu acest prilej s'au făcut amănunțite dări de seamă și rapoarte privitoare la fazele principale de evoluție a fânărului așezământ cunoscut în viața noastră publică sub numirea de *Fundațiunea Dr. Ioan Mișu*.

S'a arătat, cu câtă îngrijire și cu cât simț de prevedere a înțeles fericitul fondator să precizeze scopul Fundațiunii sale și să de-

semneze persoanele, pe cari le-a socotit demne de încrederea sa, ca să respecte în toate împrejurările și să ducă la îndeplinire, în condițiuni multumitoare, intențiunile exprimate în literele fundamentale dela 1911.

Scopul era fixat din partea fondatorului în cuprinsul articolului 3 astfel: din veniturile anuale se vor distribui ajutoare *numai ziarștilor români cinstiți și cu merite reale* în domeniul ziaristiceii ardelenene și numai întrucât ei, fără vre-o greșală proprie vor fi ajuns în situația nenorocită de a nu-și mai putea agonisi hrana vieții. Se vor da apoi ajutoare *văduvelor și orfanilor* rămași după astfel de ziarști. Și în sfârșit, în limitele mijloacelor disponibile, vor fi sprijiniți *ziariștii capabili*, cari întreprind vre o călătorie de studii în străinătate.

Cea dintâi epitropie o alcătuiuse fondatorul din următoarele persoane: Vasile Goldiș, Valeriu Branisce, Ioan Lupaș, Octavian Goga și Ioan Agârbiceanu. Ședința de constituire s'a ținut la locuința fondatorului, în satul Vinerea, la 24 Ianuarie 1912. Cu acest prilej prezentându-se dimisia d-lui Vasile Goldiș, în locul d-sale a fost cooptat d. Ioan I. Lapedatu, căruia i s'a încredințat funcția de secretar al epitropiei. S'a făcut astfel o alegere din cele mai norocoase pentru dezvoltarea rapidă a Fundațiunii Mihu. Acesta prevăzuse în literele fundamentale, că distribuirea ajutoarelor nu se va putea începe decât după ce capitalul inițial va fi sporit, prin diferite alte daruri și contribuțiuni benevole, cel puțin la suma de 50.000 cor. La sfârșitul anului 1913 această limită fusese atinsă. Distribuirea ajutoarelor putea deci să urmeze în baza unui regulament votat de epitropie și aprobat din partea fostului ministru de interne ungar, Sándor János (la 4. XII. 1913). Până la sfârșitul anului 1916 capitalul inițial sporise cu peste 400%.

În cursul războiului mondial a trecut și epitropia prin clipe grele. Doi dintre membrii ei: dd. Octavian Goga și Ioan Agârbiceanu „părăsindu-și domiciliul și patria” — cum spune un proces verbal — în locurile rămase vacante au fost cooptați dd. Vasile Goldiș și Alexandru Ciura.

După încheierea războiului înființându-se Sindicatul ziarștilor români din Transilvania și Banat, conducătorii acestui așezământ au făcut repetate intervențiuni pe lângă membrii epitropiei pentru predarea Fundațiunii în administrația Sindicatului.

Fiind consultat în chestiunea aceasta, însuș fondatorul până era în viață, și-a dat consimțământul stăruind însă, ca dispozițiile articolului 9 din literele fundamentale să fie integral respectate.

Iată cuprinsul acestui articol: „Epitropia fundațiunii este îndreptățită, dacă va afla de bine, să predeie administrarea fundațiunii ori asociațiunii ziarștilor români din patrie, dacă o astfel de asociațiune s'ar înstitui în mod legal, ori unei alte asociațiuni culturale române din patrie, legal instituită, dar *numai cu condițiunea, ca averea fundamentală să fie deplin asigurată și scopul ei să rămână neatins*”.

După ce membrii epitropiei au primit din partea Sindicatului presei române din Transilvania și Banat toate asigurările pentru deplina respectare a literelor fundamentale, au aflat momentul potrivit

spre a ceda stăruințelor repetate, uzând de dreptul ce aveau în temeiul citatului articol și transmitând asupra Sindicatului, pe lângă suma de 360.000 lei, întreagă răspunderea pentru soarta ulterioară a *Fundațiunii Dr. Ioan Mihu*.

S'a subliniat din partea Epitropiei cu acest prilej, că Sindicatul nu va lua în primire o simplă moștenire materială, ci și un important program de ordin sufletească: cultural, moral și politic. Căci fondatorul nu era preocupat numai de necesitatea ajutorării materiale a ziaristilor noștri, ci și de aceea a unei îndrumări mai bune, mai sănătoase a celor chemați a contribui la progresul presei române.

Acestei preocupări i-a dat expresiune lămurită în scrisoara sa din Aprilie 1917, punând la dispoziția *Fundațiunii întreaga tantiemă statutară*, ce i se cuvenia în calitate de membru în comitetul de direcție al *Băncii Albina* din Sibiu, pentruca din aceste mijloace bănești să se publice și premieze, la intervale potrivite:

1. Biografii ale ziaristilor noștri distinși decedați.
2. Studii critice și istorice asupra presei noastre din trecut.
3. Studii asupra problemelor de actualitate pentru viitor.

Fie ca noii chivernisitori ai *Fundațiunii Dr. Ioan Mihu* să poată spori de o parte averea ei materială, în împrejurările schimbate ale timpului de față, măcar cu aceeași proporție, în care a izbutit a o spori fosta epitropie, în împrejurări cu mult mai grele, iar de altă parte să nu dea niciodată uitării datorii firești, ce impune fiecăruia dintre ei simțul răspunderii morale pentru moștenirea sufletească a nobilului fondator.

I. LUPAȘ

Tinerețe

Tinerețe — crâng în floare, joc de vrei,
An din patru primăveri:
Tinerețe — cărăruie de lumină,
Zumzet harnic de albină;
Ce altceva mai de preț e,
Tinerețe, tinerețe?...

Tinerețe — mii de doruri prinse 'n vrei,
Ce se 'ntorc la fine val-vârtej,
Tinerețe, gând ce calcă fără punte
Pașii lui din munte 'n munte,
Cui nu vrei să-i dai binețe,
Tinerețe, tinerețe?...

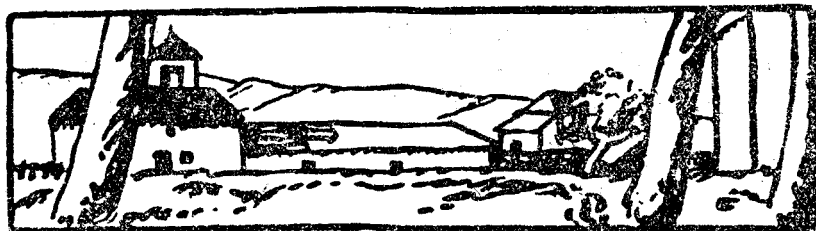
Storci din piatră tare 'n pumni de-ojel
Apa clară a unui țel.
Ca să treci tot drept și mai departe
Dai Ceahlăul la o parte, —
Și nu-i nimeni să te 'nvețe,
Tinerețe, finerețe...

Tot ți-e drag, frumos e tot, și'n ochi aduni
Toate șaptele minuni
Ale lumii... Tinerețe, — foc de sânge
Ce nu-l poate apa stinge,
Dar din cer, cu multe fețe,
Tinerețe, finerețe...

MIHAI NOVAC

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Invazia Rușilor la Iași

— Fragment din romanul „Cartea Facerii“, aflat sub tipar —

Zidurile vechi ale Iașilor se retrăgeau par'că sfioase, lărgind matca străzilor. Bisericele semănate în toate părțile își întorceau fețele ca să nu vadă, acoperindu-se cuvioase. De pe dealurile din împrejurimi se ridicau duhurile unui trecut de sbucium. Din mănăstirea Cetățuiei se uitau ochi mari de călugări înspăimântași. În aer să părea că susurau bărbi încălcite de boeri bătrâni, mlădiate de un vânt nou și necunoscut. Toate pietrele vorbeau într'o gâlceavă surdă. Era o nemulțumire adâncă în văzduh și sub pământ. O specială sensibilitate a lucrurilor mișca atmosfera. Un sgomot ciudat, supra fin, auzit numai de autohtoni, își încrucișa undele pe dealurile orașului. Erau în el frânturi de melodii populare, tânguiri de tropare bizantine, lucidități sonore ale unei latinități sugrumate și pastorale blânde ale unei păci câmpenești. Nu era revoltă. Era un sentiment de jignire. Părea atinsă de un corp strein. Era un fel de contracțiune nervoasă a spiritului băștinaș. Ceva imperceptibil, fără gust și fără miros, dar totuși aproape fizic...

Oștile rusești au năvălit, ca să-și sărbătorească revoluția. În rânduri compacte de câte opt, mii și mii de oameni se scurgeau cu steaguri roșii, dezarmați, blonzi, cânepii, ca valurile tulburi ale Volgii, cu picături plumburii de cer înorat în ochi, blânzi și greoi în ciuboatele lor mari. Cântau cu toții. Cântau Marseilleza. Gestul aprig al cântecului francez, bătaia eroică a aripilor lui seculare, în piepturile rusești, se estompau într'un fel de răsuflet larg, fără de țărături, transformând aria sansculoșilor, prefăcând-o cu desăvârșire, diluând-o și împrăștiind-o, cum s'ar împrăștiia un fluviu coborât prin cataracte spumegătoare din munți, în steпа orizonturilor nedefinite. Nu mai era Marseilleza. Era mai mult un fel de imn al distrucțiunii lente. Era mai mult un fel de penetrațiune melodică, stăpânită de o încetineală asemănătoare infuziunii slave din veacul al cincelea, întâmplată fără războaie, neînregistrată bine în istorie și groaznică numai în clipa când s'a statornicit.

Andrei s'a coborât dela el, din ulița Sărăriei, la vale de Uni-

versitate, pătrunzând pe strada Lăpușneanu, cu nervii încordați, simțind în el toată frământarea Iașilor, având aceiaș senzație dezagreabilă, dar căutând, cercetător, fixând cu stăruință exotica bălăbăneală din fața lui. Un regiment de Tătari l-a oprit pe loc. Nu se potriveau în peisaj. Brunți, mici și mai iuși, aceștia exprimau o energie sălbatecă. Aveau o ținută în față și mergeau pe urma ei. O ironie feroce le flutura la rădăcina fălcilor, încadrându-i ca într'o aureolă verde-gălbănie de misticism oriental. Glasurile subțiri le veneau par'că din creier, torturate în gâtleej, supuse unei voinți bestiale de a deforma cu orice preț. Silabele li se rostogoleau din gură, vărsate cu desgust și cu deliciu, legându-se unele de altele ca într'un șir lung de picioare de chinezoaică oprite în creștere. Pe deasupra capetelor, părea că le merge un alt regiment de himere asiatice, strâmbe ciuntite, chinuite și prinse furtunatec într'o cavalcadă biruitoare.

Andrei a răs. Un fior i-a trecut prin inimă. Și-a strâns buzele. Printre dinți simțea gust de carne de cal bătucită sub șea. S'a uitat alături. Un prostănac se sgăura și el la râul de oameni. Era un soldat cu gura căscată și cu limba scoasă. Privea uluit. Un zâmbet i se desena și lui pe obraz.

— Ce zici, l-a întrebat Andrei?

— Ha, a făcut soldatul, și a plecat mai departe.

Pe trotuare, se ghemuia lumea. Toți asistau, muți, la incomparabilul spectacol. O deferență vădită îi ținea la o depărtare cuviincioasă. Era și un sentiment de gazdă bine crescută și un sentiment de respect față de forțele ce se desfășurau. Era și un sentiment de fristete și de îngrijorare. Mai presus de toate, se strângea însă în atitudinea privirilor o fulgerătoare diferențiere de rasă. Fiecare ins își trăgea grăbit granițele în jurul lui, se baricada în ele și de acolo se uita, ca dintr'un turn de veghe, la străinii invadați. Andrei a priceput repede această stare de suflet. Mulțumit și vesel, s'a sprijinit mai temeinic pe picioare, a trimis un gând frățesc pe urma soldatului prostănac și a continuat să judece. Fără îndoială că nu era lipsită de grandoare această cale triumfală a steagului roșu. Dar venea din niște regiuni atât de departe, încât pentru moment, nu-i putea aprecia decât pitorescul. Oștile acestea fără de număr erau ale unei lumi cu desăvârșire alta. Cu cât se precizau mai mult în lentila severă a ochiului lui, cu atât se acopereau mai mult de o negură impenetrabilă. Ele veneau spre el și nu avea cum le primi. Saluta din când în când drapelurile care treceau, cum făceau toți din jurul lui și se închidea, păstrându-și numai fereastra vederii. A stat multă vreme, așa, în piața Unirii, fermecat de culoarea tabloului, apoi, împins de curiozitate, a plecat mai departe.

În dreptul statuei lui Miron Costin s'a oprit din nou. Figura dulceag cioplită a bătrânului cronicar i-a smuls o caldă evocare. Tragedia lui sângeroasă, pe care o știa din cărțile cantemirești, i s'a lămurit în minte. Era un precursor, acest boier. Latinitatea l-a crescut și l-a pierdut. Prin ce prăpastii a trebuit să străbată lumina Râmului, până ce a ajuns la el, în Moldova! Câte colituri! câte eclipse! În-

drăgostit de locul unde și-a găsit piatra lui filozofală, prețuind peste măsură instrumentul rudimentar prin care a primit mana sufletului său tulburat, s'a jertfit pentru Poloni. Și tocmai unul din presupușii lui strămoși a fost sorțit să-l zdrobească! A ridicat privirile spre stătuie și i-a trimis un gând de împăcare blândă, acoperită de tristețe.

Valurile rusești mergeau înainte. S'a întors iar spre ele. Nu se isprăveau. Curgeau domoale, fără de început și fără de sfârșit. Andrei nu și-a putut împiedeca un zâmbet. De pe fețele mușicilor bărboși și mustăcioși se desprindea o gravitate copilărească. Pasul le era nătâng și ținuta de o marțialitate evazivă. Mergeau totuși de sânge, convinși și expansivi, voinicoși, undeva departe, pentru cucerirea lumii. N'aveau ce face cu mâinile. Nu știau unde să și le ție. Iar fi șezut bine fiecăruia cu câte o jucărie în brațe. O jucărie mică și simplă, din trei găteje. Și nu aveau. Dar arme de-ar fi purtat, tot nu ar fi făcut altă impresie. Și să fi fost încă odată pe atât de fioroși, tot nu ar fi putut înlătura zâmbetul pe care-l trezeau. Lipsa de ofițeri le sporea încă această tragică meteahnă de nomazi dezarmați în fața civilizației, și îndrumați în coloane de marș spre o dulce anarhie. Pe ici pe colo, câte un tânăr iluminat ori vr'un officos stigmatizat de căutarea boalei, agitau pancarte sângerate de lozinci răsunătoare.

Andrei și-a făcut în închipuire atacul rusesc împotriva Bizanțului, în veacul al zecelea. Așa trebuia să fi fost. Armata blonșilor moscoviți s'a încărcat în zeci de mii de bărci și a pornit să spargă Bosforul mândrei cetăți a lui Constantin cel Mare. Tot ce putea cuprinde ultima scăpărare greco-romană se concentrase acolo, între zidurile lui Teodosie. Flacăra unei lumi de uriași mai ardea încă, întreținută cu încăpățănare și cu rafinament de niște epigoni, cari nu voiau să moară. Și ei, împăroșații stepelor, naivii autorei boreale, de pe caicele lor, ca de pe niște găoci jucate în voia valurilor se încumetau să frângă arcuri de lemn în zidurile de piatră sură. Aceiaș credință îi mâna și atunci, aceiaș taină a numărului, aceiaș încredere copilărească.

Undeva s'a stăvilit puhoiul. Se întâmplase ceva. Rândurile frumoase s'au spart și strada s'a închis. Blanda sărbătoare s'a stricat. Un tumult gălăgios a prins să nască. Mii de glasuri se întretăiau mânioase. Pumni se agitau în aer. Un sgomot grozav s'a pricinuit fără de veste. Toată lumea de pe trotoare s'a refugiat îngrozită prin curți. Ferestrele au fost întunecate dintr'o dată de perdele. Andrei a alergat să vadă, ce este. S'a vârit, împingând din coate în dreapta și în stânga. O scenă penibilă i s'a desvelit în față, când a ajuns în mijlocul apei de oameni frământați. Doi francezi, doi soldați, cu gesturi largi, cu ochii scântetori, crispați de furie, înfruntau furtuna.

— „C'est pas à vous la Marseillaise, sales cochons, c'est pas à vous! Allez dans les tranchées, sales cochons! Chantez là-bas, sales cochons, strigau răgușit, cu clăbuci la gură.

Două figuri ridicole. Unul avea ochelari. Și-i potrivea mereu pe nas, și așa scuipa injurăturile din el. Trebuia să fi fost bărbier de meserie. Celălalt semăna mai mult a chelner. Era cu picioarele strâmbe

și roșnite de umblet. Părea să fi fost și prin Rusia, căci întrebuița vorbe rusești printre celelalte. Își aștepta tovarășul ca să-și formuleze insulta, apoi se repezea și el, scandând cuvintele, oprindu-le puțin în gură, ca să le dea amploare convenită. Și erau mici pe lângă nămilele cari îi înconjurau, mici, ca două nuci costelive înțepate în câte două chibrituri. Bonetele înfundate pe urechi îi turteau și mai mult. Numai gurile le erau mari și iuși, și rele, ca gurile mopșilor.

Au stat și ei pe marginea trotuarului, ca toată lumea, privind defilarea. Într'un singur punct se deosebeau de ceilalți. Nu salutau drapelele. Nu le băgau în seamă. Erau obișnuiți cu ele. Un marinăr, unul din șefii mișcării, i-a văzut. S'a apropiat de ei și i-a lovit peste bonete, dându-le jos și făcând semne că trebuiau să dea onoarea convenită revoluției. Atunci au izbucnit ei. Demnitatea franceză s'a trezit vulcanică în piepturile lor înguste. Nu se puteau potoli. Unii dintre ruși au trebuit să-i roagă să tacă, să nu mai bage în seamă toate prostiile.

Andrei privea încântat. Nu știa ce să facă, să râdă sau să se închine înaintea acestor stărpituri, a îndrăznelii conștiente și a prestigiului lor implacabil. Dumirrit, și-a fixat în inteligență, ca pe-un film de cinematograf, fiecare amănunt și aștepta continuarea. Dar nu s'a mai întâmplat nimic deosebit. În ploaia de vorbe grele ale chelnerului și ale bărbierului, ai căror strămoși l-au cunoscut pe amicul poporului, pe Marat, rușii și-au refăcut rândurile și au plecat senini mai departe. Cei doi francezi au rămas pe loc, palizi și sfidători. Andrei a plecat și el. Fragmente de imagini i-au trecut prin minte. La spațele micilor soldași din apus reconstruia, nu fără oarecare tristeță, munții de glorie ai Parisului.

Se ținea mereu de ruși. S'a apropiat de periferii. Aici lumea era mai vie și mai puțin gravă. Femei și copii le râdeau oștenilor înfășurați de mister. Toți strigau.

— Fiți sănătoși, băieți!

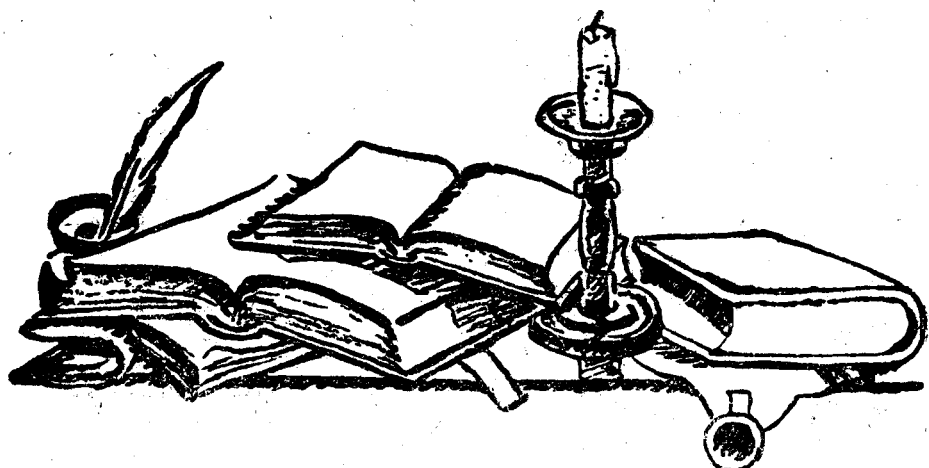
— Vivat revoluția!

— Jos cu tiranii!

Mizeria lătra în gol prin jurul caselor. Fețele erau lihnite de foame. Trupurile tremurau în zdrențe. În strigăte, se ascundeau și glume și aprobări. În orice caz, formidabila scurgere de oameni aducea prin preajma mahalalelor o undă de primăvară timpurie. Un țigan lăutar s'a amestecat și el printre coloane. Cu vioara strânsă sub bărbie, șchiop și chior, s'a agățat în marș, proptindu-se cu greutate și trăgând din arcuș de pe după cap, făcându-se că șchioapătă și el. Hohote de râs au năvălit din toate părțile.

Andrei s'a întors. Cu cât pătrundea mai mult în oraș, cu atât creștea mai mult tăcerea în jurul lui. Pe străzi era lume din ce în ce mai puțină. Un gol imens își căsca gura de balaur. Parcă ar fi trecut potopul peste Iași. Pe la colțuri, se strângeau pâlcuri de oameni și povesteau cu glasurile scăzute povestea zilei. Era frig. Zăpada murdară se terciuse sub troleul cizmelor trecute peste ea.

EUGEN GOGA

Un ocrotitor al ziarisților ardeleni

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Zilele trecute s'a făcut, în cadrele unei impresionante ședințe solemne, predarea Fundațiunii ziarisților ardeleni „Dr. Ion Mihu“, către Sindicatul presei române din Ardeal și Banat. Au participat la ședință episcopii Fundațiunii și membri biroului Sindicatului. Vicepreședintele episcopiei d. Ion Lupaș a făcut un scurt istoric al Fundațiunii; d. Ion I. Lapedatu, secretarul episcopiei a dat citire raportului care însuma întreaga dezvoltare a Fundațiunii și situația ei în momentul predării. Au mai vorbit din partea episcopiei subsemnatul, iar din partea Sindicatului d. I. Clopoțel, președintele, și vicepreședintele Sebastian Bornemisa.

Era să fie o simplă formalitate: pe masa verde din sala de ședințe a „Primei ardelenă“, era depozitată întreaga arhivă a Fundațiunii, cu literele fundamentale ale neuitatului Ion Mihu, cu bilanțurile anuale tipărite, cu registrele, toate într'o perfectă rânduială și bine păstrate. Dar abia s'au rosit primele cuvinte, și toți ne-am simțit sufletul îndușat la răscolirea trecutului, la evocarea oamenilor și a luptelor culturale din Ardeal, de acum douăzeci de ani. S'a redeșteptat parcă în noi simțămintele pe cari le-am pus la bătaie înainte de unire. Ne-am simțit mai buni, mai plini de sensibilitate, mai idealști, mai generoși, mai tineri, — așa cum eram înainte cu douăzeci de ani. Au fost clipe de sinceră emoție și pentru noi cari predam o avere chivernisită și sporită cu atâta trudă, și pentru reprezentanții Sindicatului,

generația mai tânără, cari o primeau. Și a fost o clipă în care mi-am zis: Cu toate greutățile de ordin cultural de azi nu avem motive să desnădăjduim. Generația intelectuală din Ardeal, care apropie cincizeci de ani, cu toată platoșa de duritate în care au îmbrăcat-o luptele războiului și cele de după unire, are încă destul suflet și destul idealism. Iar generația ce-i urmează îndată, cu toate înfățișările vieții tulburi, agitate, neașezate de azi, are destulă credință și destulă inimă pentruca să nu sufere continuitatea în preocupările și lupta pentru marile ideale care au frământat generația trecută.

Fundațiunea Ion Mihi nu se rezuma într'o donație: ea cuprindea și un program de credință și de muncă pentru ziaristul ardelean: munca depusă pentru binele obșteșc național. Acest program a fost urmat cu scumpătate de ziarisții ardeleni dinainte de unire, de înșiși membrii episcopiei, ei înșiși gazetari și scriitori. Și moștenirea a fost luată de oameni înțelegători, ziarisți ardeleni de azi, cari prin glăsul dlui S. Bornemisa au și făcut legământ să o păstreze, cinstind voința fondatorului din literile lui fundacionale, și pilda înaintașilor întru gazetărie.

Poate din acest motiv am fost cu toții așa de impresionaji; am avut iluzia că pot veni vremuri mai bune pentru solidaritatea națională, pentru munca întreagă, constructivă a tuturor... Poate doream din tot sufletul să ne adăpăm iarăș cu toții din marile idealuri naționale, singurele cari pot ținea o națiune solidară, și să vedem cu o zi mai repede ștearsă dihonnia care azi macină încă zadarnic energiile românești.

* * *

Douăzeci de ani dela apariția în ziarele ardelenesti a hotărârei Dr. Ion Mihi de a întemeia o Fundațiune a ziarisților ardeleni, în sumă de 25.000 coroane. Era în April 1910. Vestea a fost primită cu mare entuziasm de întreaga presă, de toți muncitorii din redacții și a colaboratorilor externi, cari pe atunci erau mai numeroși decât membrii interni ai redacțiilor. Mulți optimiști declarară atunci că se pune cruce peste mizeriile ziaristului ardelean, așa de bine cunoscute în toți înaintașii, așa de simțite de toți cei în viață! Ne părea Fundațiunea grozav de mare! Dar fondatorul cuminte lăsa ca Fundațiunea să înceapă a activa numai după ce va ajunge la 50.000 coroane. Statutele au fost aprobat de guvernul unghuresc la 8 Aprilie 1911. Regulamentul pentru activarea Fundațiunii a fost aprobat în 1913: în doi ani se ajunsese la suma de 50.000 cor., ceace nu a aștepta nici fondatorul.

La 24 Ianuarie 1912 Dr. Ion Mihi convoca la locuința sa din Vinerea pe întâii membri ai episcopiei sale, membri cari au rămas până la predare, cu schimbările devenite necesare în vremea războiului mondial. Acești membri erau: V. Goldiș, Valeriu Branișce, Oct. Goga, I. Lupaș și I. Agârbiceanu. D. V. Goldiș își dădu dela început dimisia, și nu participă la întâia ședință a episcopiei, fiind cooptat în locul dsale d. Ion I. Lapedatu, care a luat și sarcina de

secretar al episcopiei. În vremea războiului în locul d-lui O. Goga a fost ales d. V. Goldiș, și în locul subsemnatului, care, după procesul verbal al ședinței, „și-a părăsit domiciliul și patria“, a fost cooptat d. Al. Ciura. După războiu am revenit și d. O. Goga și eu, în episcopie.

Schimbările fură necesare pentru autoritățile de stat maghiar, care nu puteau permite să chivernisească o avere ce trecură în vechiul Regat.

Erau vremuri agitate pentru viața românească din Ardeal și la anii 1911, 1912. Când ne-am întrunit la Dr. Ion Mihu la Vinerea pentru înfașa ședință a episcopiei, erau în toiu luptele dintre „Tribuna“ și „Românul“. Mai erau atunci în curs tratativele cu Tisza: oferta guvernului unguresc de împăcare a Românilor din Ardeal...

Mi-aduc aminte că în seara zilei de 24 Ianuarie, în casa simplă, bătrânească și așa de ospitalieră a Dr-ului Ion Mihu, se începuse o discuție mare și aprinsă în jurul ofertei maghiare și a renunțării de ordin național care ni-se cereau nouă. În oferta lui Tisza se prevedea — pe lângă un număr de deputați, prefecți, etc., — o industrializare intensivă a sudului Ardealului. Luam cu toții parte la discuție, afară de repauzatul Valer Branșce, care asculta dintr'un fotoliu, învăluindu-se în nori de fum de țigaretă.

Mi-aduc aminte că subsemnatul, pornit și de vinul vechiu al gazdei, militam împotriva ideii de pertractări pentru împăcare. Spuneam că țaria noastră izvorește din intransigența noastră, și că avem destule elemente cari de abia așteaptă o posibilitate oficială românească de a colabora cu ungarul, și cari vor fi pierduți pentru românism în prima generație. O atitudine binevoitoare din partea statului unguresc, vădită în acordări de slujbe și ajutoare materiale pentru noi, ar fi în cel mai înalt grad demoralizatoare pentru viața națională. Aduceam de pildă slăbirea naționalismului în Bucovina, prin atitudinea mai prietenoasă a Vienei. În industrializarea sudului Ardealului, fără capital românesc, vedeam mai mult creierea unei clase de muncitori români, cari ar fi acaparați de socialismul internațional...

Discuția a finit până noaptea târziu, deși nimeni dintre cei prezenți nu susținea în mod serios și convins teza opusă.

Atunci l'am cunoscut mai întâi personal pe Dr. Ion Mihu, și i-a văzut adăpostul patriarhal dela Vinerea. Era un om de-o mare cultură, o minte luminată și clară. Din puținele lucruri scrise ce ne-au rămas dela el se dovedește și un foarte bun stilist. Vorbea domol, dar cu o logică strânsă. Nu se entusiasma, rămânea același în seninătatea sa posomorâtă, dacă mă pot exprima astfel.

Pentru mulți dintre noi a rămas până azi o taină cum un om așa de bine și superior înzestrat a trăit o viață întreagă nu în singurătate, ci aproape în puscinie.

Casa bătrânească dela Vinerea, cu grădina mare, cu acareturile ca pentru o mare economie, l'au văzut aproape în fiecare zi, ca pe un paznic neadormit. Era prietenul singurățărilor din camerele pustii,

a gândurilor, poate a frământărilor lăuntrice. Bun și priceput econom, iubea lucrurile, pământul, ținea mult la rasele frumoase de vite.

În ziua următoare, 25 Ianuarie înainte de plecare ne omenî cu o băutură aurie, un fel de lichid gros, pe care l' aduse singur din pivniță. (Ce rândueli minunate în casele aceste bătrânești! În pivniță te coborai din odaia de mâncare, ridicai o ușe din podea, și ndată te înghițea întunerecul în care hodineau buțile și butoaiele).

Îl gustarăm din păhărele mărișoare. Eu nu puteam deosebi dacă-i vin sau rachiu.

Zâmbind, amfitrionul îmi umplu și al treilea pahar.

— E de patruzecișicinci de ani. Mi-a rămas încă dela tata. Da, e rachiu.

I-am simțit căldura și după ce am luat trenul.

* * *

Sindicatul ziaristilor ardeleni va pune, de-acum, un parastas, în fiecare an, pentru odihna sufletului lui Dr. Ion Mihu și a celorlalți donatori la Fundațiunea care la predare se urcase la 360.000 lei. Un bun și harnic condeiu, dintre ziaristi, va trebui să scrie viața și faptele fondatorului, care a fost o biruință și o mândrie a intelectualetății ardelenesti.

I. AGÂRBICEANU

P. S. Nu ar fi timpul să i se dea o destinație și „Fondului de teatru român“, de care nu se mai pomenește nimic, dinnainte de război?

I. AG.

In Norvegia și la noi

Mă aflu pe coastele Adriatice. Întâmplarea a făcut să cunosc un norvegian. Era din Bergen, cunoscutul port dela nord, un oraș cam de mărimea Clujului; al doilea după Oslo, capitala țării. Cum noi Românii „din extremul orient” venim rar de tot în contact cu Norvegieni, — pentru mine, cel puțin, omul acesta blond, tăcut și serios, era cel dintâi exemplar viu din patria lui Ibsen, — am fost, firește, extrem de „încântat”. Și am uzat de primul prilej ca să intru în vorbă.

Înainte de a angaja însă conversația, mi-am răscolit puțin memoria, ca să-mi adun cunoștințele despre îndepărtata țărișoară dela miază-noapte. Cotrobăiesc în fugă prin ungherele amintirii, ca într'o cameră de vechituri și strâng la iușeală un mic bagaj: câteva reminiscențe geografice, resturi de cunoștințe istorice-literare și niște fragmente rupte din lecturi vechi și noi.

Așa... o țărișoară ca Ardealul nostru, ba chiar și mai mică, cu o populație de 2 milioane și jumătate. Îmi reconstituiesc imagina ei pe hartă: are forma unei spinări de câine, încovoiată dealungul oceanului, care te duce'n ghețurile cele veșnice dela polul nord. Munți, coaste de stânci... fiordurile cu vraja lor... de aici au plecat Nansen și Amundsen, exploratorii ghețurilor polare. Aici a trăit Björnson, Ibsen și Grieg, trei celebriți universale, cari fac mândria acestui popor de pescari. Personaje și scene din „Nora”, din „Rața sălbatică”, din „Stâlpii societății” îmi defilează prin minte, ca niște umbre fugare. Re trăiesc emoțiile artistice din „Peer Gynt” al lui Grieg, cu cântecul Solfeigei...

— În fine, material de conversație berechet, — îmi zic eu. Când la adică însă, conversația noastră a luat altă turnură.

— Cum trăim în Norvegia? Ca oamenii săraci în țară săracă. Poporul nostru trăiește din pescărit, din vânat și din meserii. Avem și industria noastră de vapoare, foarte dezvoltată. Pământ cultivabil o palmă de loc. Nu produce decât ovăs și cartofi. De grâu, săcară,

porumb etc. nici pomenire. Importăm tot din Rusia. E aspră și pietroasă țara noastră. La noi rar lucește soarele. Suntem totuși mulțumiți cu soarta...

— Cum stați cu școlile și cu știința de carte, la sate?

— Dacă nu mă înșel, sub raportul acesta, suntem între cele dintâi țări ale Europei. La noi școala se bucură de mare cinste. La noi de mult nu mai există analfabeți. Pescarul cel mai sărac, care n'are decât o colibă pe coasta mării, să aibă o spuză de copii și pe toți îi trimite la școală. Dacă nu le poate procura haine și cărți, n'are decât să anunțe primăria, care-i prevede cu de toate. Sat fără școală nu există. Nici fermă pe vârful muntelui. Școala primară este clădirea cea mai frumoasă din sat. Are trei sale (la un învățător): una mare și luminoasă pentru lecții, a doua pentru gimnastică și jocuri, a treia pentru bibliotecă. Toți copiii își duc acasă cărți de citit, sub controlul învățătorului. Sătenii (adulții) au și ei biblioteca lor, la primărie. În cele mai multe sate există câte o mică librărie. Toată lumea citește mult, mai ales iarna. În cea mai umilă căsuță se găsește o gazetă abonată. Nu cred să existe țaran în Norvegia, care să nu știe, aproape pe de rost, Biblia și Constituția țării. Simplitățile țarani au ajuns la noi chiar deputați, datorită tocmai cunoștințelor lor de carte. Deosebiri de rang și treaptă socială nu cunoaștem. Boieri și aristocrați n'avem. Fiecare om e tratat după munca și valoarea sa. *Un dascăl rural se bucură de aceeași cinste și considerație, ca un ministru. Ba chiar de aceeași leafă. Și adeseori are aceeași situație materială.* Nu exagerez nimic, te rog să mă crezi. Pentru că a fi învățător înseamnă la noi a purta o *deregătorie publică din cele mai frumoase și mai respectate.*

Suntem un popor mic și foarte sărac. Dar pentru cultură nici un sacrificiu nu este prea mare. Am dat civilizației mondiale câteva genii și câteva celebrități. Și vrem să-i mai dăruim...

* * *

De conversația asta, cu tot cortegiul ei de reflexii, mi-am adus aminte, zilele trecute, așa, dintr'o simplă întâmplare. O întâmplare însă, pe care nu pot să n'o istorisesc. Mă aflam într'un orașel de la granița noastră de apus. Cum mergeam prin piață un tânăr învățător rural s'apropie și mă salută. La început nu l'am recunoscut. Nici nu era omul de recunoscut, pentru că după exterior n'ar fi zis nimeni, că e învățător. În hainele lui vechi, soioase și cărpite, cu pălăria roasă, cu înfățișarea lui umilă părea mai degrabă un sărănioc, un nenorocit.

— Dumneata ce umbi p' aici? îl întreb oarecum contrariat de strania lui figură.

— Am venit să mă interesez de leafă. N'am primit-o de trei luni. Și nu mai pot să aștept, că sunt plin de datorii. Nici ghetе nu mai am. Uitați-vă, am cerut împrumut cismele unui țaran și am pornit pedestru, prin noroi să viu la oraș să văd nu cumva căpătăm leafa?

Îm arunc ochii, uimit, spre picioarele lui și văd, în adevăr, că purta niște cismoaie largi, deabia le țără după el. Fața lui palidă și suptă avea exact peceta foamei și a suferinții. În privirile umezite tremura, cu licăriri nervoase, resemnarea și umilința. Îl duc cu mine la revizorul școlar.

— Acesta, din nenorocire, nu e primul și ultimul caz — îmi spune măhnit revizorul. Sunt mulți în halul acesta. Nu mai departe, decât ieri, a venit la mine un dascăl și mi-a cerut 40 de lei împrumut. Repet: patruzeci de lei, nu mai mult! Ce să faci tu cu 40 de lei? îl întreb așa.

— Să cumpăr 4 chilograme de pâine. Să aibe nevasta și copiii. Că lapte mai căpătăm, pe așteptate. Altceva-ți jur, că nu mai pot să le dau...

— Î-am dat fără nici o vorbă. Îmi venea mie să roșesc de rușinea lui. Și n'am zis nimic, ca să nu izbucnesc în plâns — sau în revoltă. Tocmai acum am obținut, dela o bancă, un milion pe dobândă, din care le plătim leafa pe Noemvrie. Dar nu s'ajunge la toți. Zilnic vin să mi-se tânguiască; că nu mai pot trăi. Că țărani nu le mai dau nici bani împrumut, nici mâncare pe credit, că sunt plini de datorii, că unii din ei trăiesc din pomana sătenilor și iau masa pe rândul caselor, de ți-e mai mare jalea și rușinea.

— Și nici unul n'a dezertat dela post?

— Nu. Sunt toți la catedră. Așa flămânzi, umiliți și cu sufletul zdruncinat, cum sunt, ei stau în școală. Și țin aprinsă lumânărica în întunerecul satelor, ca niște ocnași condamnați să sape în fundul salinelor. Poate mai au un rest al simțului de datorie. Poate pentrucă sunt deprinși cu regimul abstinenței. Mizeria corpului dascălesc la noi e de mult raționalizată. Umilirea și negliizarea lui pare a fi o adevărată tradiție culturală.

* * *

Am strâns mâna revizorului și am plecat. Pe drum mi-am adus aminte de Norvegianul meu de astăvară. Și mi-am făcut toate reflexiile, câte se pot improviza dintr'un astfel de studiu comparativ. Vă las deci și pe d-voastră, dragi cetitori, să vă faceți în deplină libertate, toate comentariile și concluziile ce le poate sugera o mică paralelă între Norvegia, țara cea mică, stâncoasă și săracă, unde nu crește un spic de grâu și unde totuș învățătorul satului are leafă și cinste egală cu ministrul — și între țara cea mare și frumoasă, plină de daruri și bogății, unde dascălul poporului este ținut pela ușile altora, ca un câine flămând.

GH. TULBURE

Apologia minciunei

Sub răposatul regim cenzitar din România-mică, „suveica“, chinorosul și crucea cu creță pe spinarea alegătorilor dubioși, — cari datorită acestui creștinesc semn al frăției intrau în mașina de ciomege a bătașilor, — făceau din alegeri o sinistă comedie. Ba cinismul politic mergea până la recunoașterea fășișă, că al treilea colegiu, cel țărănesc, să poarte oficial numele de „colegiu minciună“ sau „zestre guvernamentală“. Din această pricină țăranul nostru, răbduriu și tolerant, dar înțelept și cu spirit de observație, când zicea „politică“, închidea un ochiu, își zbârcea fața într'un surâs poznaș și privea anapoda. Aceasta era cea mai definitivă caracterizare a șmecheriei electorale.

În România-intregită și mare, cu vot universal, mai mult sau mai puțin direct și — să zicem — secret, minciuna politică, păstrată de unele partide cu oarecare jenă, a devenit doctrină politică și de guvernământ pentru partidul național-țărănesc, autorul celei mai desmățate demagogii. Și era fatal să fie așa. Demagogia este, ea însăși, minciună. Și când timp de zece ani, această mixtură politică s'a bălăcit într'o demagogie fără precedent în anele electorale, chiar a „colegiului-minciună“; când dela naștere acest partid și-a pus minciuna căpătâi, căci diferitele cumetrii între cele mai disparate, — și mai ales disparate, — fracțiuni de partide descompuse, nu se sprijineau decât pe minciună; când chiar actuala formațiune național-țărănistă, — hibridă împreunare a celor două extreme: stânga revoluționară țărănistă cu dreapta conservatoare naționalistă, — s'a făcut numai prin amputări din programele respective, păstrând însă fiecare rezervele mintale; când, în prezent, acest biet monstru politic, amenințat de-o rapidă și iminentă descompunere are aspect de viață numai datorită galvanizării bugetului, și elementele sale componente, în fața lumii surâd grațios strângându-și mâna, pe când în intimitate se scuiă iar mâna prietenească se adună pumn; când finem seamă

de acestea, numai începe nicio îndoielă că ne găsim în fața celei mai formidabile și desgustătoare minciuni politice.

Dar, considerațiile de mai sus, referindu-se mai cu seamă la bucătăria internă a partidului-fătălău, ar putea să ni se riposteze că ele nu dau adevărata măsură a minciunii, ajunsă doctrină politică și de guvernământ, și că rezultatele fructuoasei guvernări, — fructuoase pentru partizani, — trebuie să fie criteriul după care să ne formulăm aprecierile.

Primim și acest raționament, cu toate că un partid născut din minciună și hrănit cu minciună nu putea produce decât minciună. Dar, pentru că otrava răspândită de acest monstru politic a devenit un pericol social; pentru că cizmăria economică făcută pe calapodul incapacității democratice a adus la desperare pe toate păturile sociale din țara noastră; pentru că un guvern tuberculos în ultima fază se cramponează desperat de fotoliile ministeriale intensificând nenorocirea până la complectă prăbușire a țării, și mai ales pentru că orice zi în plus, dovedește cu o stăruință dementă, uriașa minciună a acestei monstruoase hoarde politice, este necesar și oportun să facem o succintă analiză a fatalelor epoci de guvernare național-țărănistă.

Cel mai mare merit pe care și-l revendică democrația urlătoare este că a făcut alegeri libere. Să primim afirmațiunea democrației, deși teroarea ciomegilor voinicești dau adevărata măsură a libertății electorale. La ce au folosit însă aceste pretinse alegeri libere, dacă demisiile în alb colectate de cel mai mărunț și analfabet șef de cabinet al d. dr. Vaida-Voevod, a transformat pe „aleșii națiunii” în valeți de anticameră ai președintelui de consiliu? N'a fost asta cea mai scârboasă minciună a vieții constituționale? Și stupefacția naivilor cari mai credeau în sinceritatea afirmărilor democratice, n'a fost întrecută decât de mărețea incompetință a următoarelor acte de guvernământ, cari au venit imediat după demisiile în alb.

Nici nu trebuie să mai vorbim de realizările economice a marjeștrilor democrați. Bunătățile și fericirea revărsate peste plaiurile României în huzur, au fost ilustrate de baba din ținutul Botoșanilor, care plângea de fericire când a fost adusă la pușcărie, pentru că a furat o boarfă. Și numai tu, vrednice mesia al Blajului, poți și căși dintre aleși tăi nepoți direcți, colaterali, sau simpli coreligionari politici, ar trebui să ocupe locul bieteți babe!

Cinstea și legalitatea clamate de vorbărețea democrație în timpul opoziției, numai în doi ani de guvernare, s'au sifonat atât de rău, încât au trebuit călcate din când, de către judecătorii de instrucție, pentru a le reda lustrul lor imaculat; iar diversele și multiplele „competințe” în voiajuri lungi și inutile peste fruntării, ca și înmulțirea „bursierilor”... politici, lălăi cu înfățișare, și molăi ca intelect, în seamnă, în limbajul democratic: „economii”!

Dar din întreg puhoiul de minciuni democratice revărsat cu atâtă seninătate, chiar a doua zi după „preluarea” puterii, nici una n'a fost mai uriașă, mai tâmpă, mai inutilă și mai costisitoare, ca

marea reformă administrativă, calul de bătae, — biet cal de lemn, — al național-tărăniștilor.

Guberniile dlui dr. Vaida sunt niște simple biurouri de înregistrare pentru plângerile flămânzilor și nedreptățiților, plângeri cari se soluționează, — dacă se soluționează, — cu mari întârzieri, tot la București. Unul dintre faimoșii directori provinciali spunea deunăzi unui director de ziar din capitală, că mecanismul administrativ... des-centralizat nu funcționează, din pricină că miniștrii diferitelor resorturi nu vreau să scape din mână soluționarea afacerilor mari.

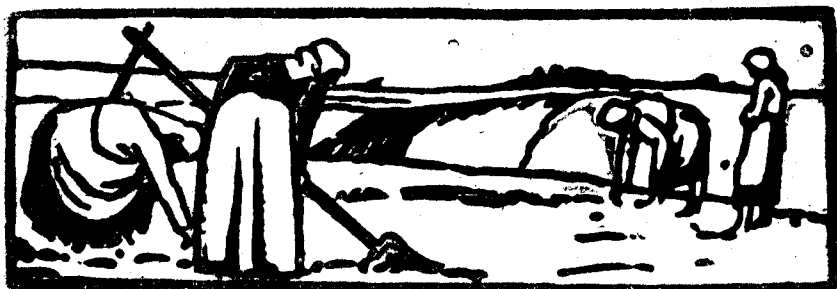
Care sunt totodată și suculente, adăugăm noi. Va să zică, directoratele înghit miliarde fără alt rezultat practic, afară de plasarea câtorva „șefi” ai democrației rămași fără portofoliu ministerial, re-compensă remuneratorie, acoperită prin curba de sacrificiu aplicată funcționarilor care, — potrivit minciunei democratice, — așteptau mărirea salariilor.

Am dori să cunoaștem dacă este o singură pătură socială în România mare, care să nu plângă, în prezent, pe urma valului de minciuni, împrăștiate cu atâta prodigialitate în timpul opoziției, de celebrii și competenții șefi ai partidului național-tărănesc. Și acum, lăsând la o parte, jalea, foamea și lacrimile, funeste consecințe a competenței național-tărăniște, asistăm de câteva luni la frământările unui guvern fantomă care se trudește să amețească pe naivi cu pregătirea și studiarea unor proiecte de legi care, ori nu mai răsar din cartioanele ministeriale, ori mor pe drumul spre Parlament. Este acelaș sistem, al minciunei național-tărăniște!

Guvernul actual, copil din flori al d-lui Iuliu Maniu, culege roadele minciunilor din trecut și încearcă la rândul său să mai plaseze altele proaspete, cari, firește, nu mai prind. Dar, ca rezultat al productivei guvernări din trecut și din prezent, și pentru a constata fericirea adusă „țării și neamului” de incontestabilele competențe democratice, guvernul d-lui Mironescu intrat în comă și-a pus toată nădejdea și toată salvarea într-un împrumut extern și în vânzarea tuturor bunurilor statului pe care el nu le poate administra. Rezultatul e conform cu întreg eșafodajul de minciuni, numai că acest rezultat e dezastruos pentru țară.

Apologia minciunei făcută de național-tărăniști și în opoziție și la guvern, credem că a vindecat pentru totdeauna, chiar pe cei mai incorigibili naivi. E dezolant numai faptul, că această tristă experiență s'a făcut cu sărăcirea aproape iremediabilă a țării și cu otrăvirea masei electorale.

VLADIMIR NICOARĂ

Reforma electorală, în Anglia

Proiectul de lege asupra reformei electorale a fost votat în a doua cetire, în ziua de 3 Februarie de către Camera Comunelor cu o majoritate de 65 de voturi, 295 deputați laburiști și liberali votând pentru proiect și 230 conservatori contra.

În cursul discuțiilor aprinse ce au urmat, proiectul a fost viu criticat de fruntașii conservatori și susținut de ministrul de interne, Clynes, care a formulat teza că *votul alternativ* — introdus prin noua reformă — prezintă marele avantaj că îngăduie un al doilea scrutin fără a mai fi nevoie să se recurgă la o nouă alegere. Intervenind în discuție și primul-ministru Macdonald, acesta a argumentat că noua lege va împiedica revenirea la o situație anormală, ca aceea din 1924, când partidul conservator a obținut o majoritate de 200 mandate în Cameră, pe când în realitate nu obținuse decât o minoritate din voturile exprimate. Șeful guvernului britanic a mai arătat, că reforma va face să dispară votul plural, și că scopul principal al proiectului este suprimarea acestui privilegiu, de care beneficiază în primul rând partidul conservator.

În urma acestor declarații, majoritatea laburistă-liberală a votat proiectul, care totuși nu are șanse să fie aplicat așa de curând, în orice caz, nu la viitoarele alegeri generale cari vor avea loc peste doi ani, deoarece Camera Lorzilor are dreptul să amâne punerea în vi-goare a legii pe un răstimp de trei ani. Cum marea majoritate a lorzilor (80%) este conservatoare, sigur că acest lucru se va întâmpla, iar peste trei ani, când se va pune din nou legea în discuție, nu vor mai fi laburiștii la putere, ci poate tot conservatorii.

* * *

Legea electorală, reformată acum, era în vigoare din 1918, fusese modificată în 1920, și cuprindea anomalia pluralității votului, în sensul că un cetățean care domicilia într-o mahala a Londrei și avea o afacere, un magazin sau un birou în City sau aiurea, vota în ambele circumscripții electorale. Un titrat al uneia dintre Universități avea dreptul să voteze în localitatea unde domicilia, în același timp și la colegiul Universității unde își obținuse titlul. În sfârșit, dacă un alegător poseda proprietăți în diferite circumscripții electorale — și erau mulți dintre aceștia, în special conservatori, — avea dreptul să se înscrie în liste în fiecare și să voteze pe rând în toate circumscripțiile. În secolul nostru de transporturi rapide și într-o țară nu prea întinsă ca Angliera, exercitarea acestui vot plural nu prezentă nici o dificultate.

A doua anomalie a legii din 1918 — de care au profitat atât conservatorii cât și laburiștii, e aceea că, la fel ca la noi la Senat, nu se cere majoritatea absolută, ci e declarat ales candidatul care obține majoritatea relativă. Se întâmplă astfel că alesul nu e reprezentantul majorității corpului electoral, ci al unei minorități.

Acest sistem a putut fi, de sigur, bun atât timp cât nu existau decât două partide politice. Din moment, însă, ce partidul laburist a devenit o forță, sistemul a devenit defectuos, pentru că cel mai slab dintre cele trei partide în luptă — în speță partidul liberal — își vedea aproape întotdeauna candidații eliminați în favoarea reprezentanților celor două partide mai puternice și rezultatul era că reprezentanța partidului liberal în Cameră nu corespundea, nici pe departe, forței sale în țară. Așa se și explică că în toate alegerile generale de după război, deci de când se aplică această lege, partidul liberal a fost mereu înfrânt, nereușind să pătrundă decât într-un număr redus în Parlament.

Legea din 1918 era astfel nefavorabilă liberalilor, pe când ea favoriza, aproape în aceeași măsură, celelalte două partide. Cum se explică prin urmare că guvernul laburist și-a tăiat singur craca de sub picioare, lipsindu-se de un avantaj care-i ușura mult lupta în alegeri?

A făcut-o constrâns de situația sa precară de guvern minoritar, care nu se poate menține decât din grația celor aproximativ 50 de deputați liberali. Dl Lloyd George, profitând de această situație privilegiată, și-a împus voința sa, de a vedea dispărind din legea electorală cele două anomalii arătate mai sus, și dl Macdonald, pentru a se mai menține încă câteva luni la putere, a cedat, trecând peste interesele partidului său și adoptând, pentru a învinge opoziția contra reformei din sânul propriului său partid, o formulă cu totul nouă, aceea a votului alternativ, crezând că astfel va putea remedia întrucâtva relele decurgând din noua lege.

* * *

Reforma votată la 3 Februarie cuprinde, în primul rând, ca inovație, votul alternativ, sau votul dublu, numit și vot pe două fronturi.

Mecanismul este următorul: Alegătorul, pus în prezența unui număr de mai mult de doi candidați, după ce a votat pe candidatul său preferat, va vota a doua oară în favoarea unuia dintre ceilalți candidați, astfel că, dacă propriul său candidat, pentru care a votat în rândul întâi, n'ar avea șanse să fie ales, votul său va fi contat la activul candidatului pentru care a votat în rândul al doilea.

Să luăm un exemplu: Într'o circumscripție s'ar prezenta la vot trei candidați, câte unul din cele trei mari partide, și să presupunem că candidații liberal și laburist ar fi încheiat un cartel, ca să-și acorde reciproc votul al doilea, pe când candidatul conservator, cum se va și întâmpla de altfel, ar lupta singur.

În asemenea caz, am putea avea astfel următorul rezultat, presupunând că s'ar fi dat 10.000 voturi valabil exprimate:

Conservatorul	4000 +	0 =	4000
Liberalul	2200 +	3800 =	6000
Laburistul	3800 +	2200 =	6000
			<u>10.000</u>

În cazul de față, după legea din 1918, care nu cerea decât o majoritate relativă, reușita candidatului conservator era asigurată, după cea nouă însă, el va cădea, în mod fatal, pentru că celelalte două partide fiind cartelate, se vor vota „în rândul al doilea“ în mod reciproc și candidatul conservator nu va putea obține voturi peste cele 4 mii obținute în rândul prim. Se va alege prin urmare unul dintre ceilalți doi candidați, în caz de paritate de voturi, prin tragere la sorți. Sau, cum e mai probabil, acel dintre candidați care va obține un vot sau câteva voturi în plus, ceea ce se va întâmpla întotdeauna, pentru că, oricât ar fi alegătorii englezi de disciplinați, se vor găsi întotdeauna câțiva cari vă calce această disciplină.

Noul mod de vot alternativ este prevăzut pentru toată Engllera, afară de centrul Londrei, City, care nu formează, după cum se știe, decât o infimă parte a Capitalei (13.000 locuitori din aproximativ 6 milioane) și care alege 2 deputați. Reforma se va aplica de asemenea în țara Galilor și în Scoția, însă nu în Islanda de Nord, (Ulster). Pentru City o statistică din 1922 indică faptul cu totul paradoxal că, cu toate că nu avea, la acea dată, decât 13.706 locuitori, număra totuși 44.069 alegători, anomalie ce se explică prin faptul că proprietarii de birouri, magazine, cari domiciliau în alte cartiere, aveau drept de vot, pe care îl păstrează de altfel și după noua lege, în City.

În al doilea rând, reforma desființează toate mandatele universitare. Aceasta este o lovitură aplicată privilegiilor Universităților, dar și conservatorilor, cari găseau întotdeauna un sprijin puternic în înaltele școli. Oxfordul, Universitatea singură fără oraș, — care are își deputatul său — a avut până acum dreptul să aleagă doi deputați, Universitatea Cambridge de asemenea. Celelalte Universități grupate și anume: Durham, Manchester, Leeds, Liverpool, Sheffield, Birmingham, Bristol și Reading, doi deputați, Universitatea Londrei unul, Universitățile scoțiene trei, Universitatea din

Țara galilor unul, și Universitatea din Belfort de asemenea unul. Aceste Universități alegeau conservatori în majoritatea cazurilor, astfel că aceștia pierd, prin noua lege, pe lângă altele, și aceste 12 mandate aproape sigure.

Pe lângă acestea, legea mai cuprinde și alte modificări, printre cari reducerea totalului permis de cheltueli electorale și impunerea unor anumite limite utilizării automobilelor pentru transportul alegătorilor la urne.

Suma autorizată pentru cheltuelile unui candidat într-o alegere, cheltueli care sunt de altfel sever controlate în fiecare caz, era calculată până acum la aproximativ 13 lei de cap de alegător. Prin noua lege, acest quantum este redus la lei 3.50 de fiecare alegător, în care se cuprind absolut toate cheltuelile, de transport, de tipar, etc. Este, prin urmare, sigur, că cu o asemenea sumă nu se va putea cumpăra prea multe conștiințe.

În ce privește transportul la urne, există în Anglita, ca și aiurea, o tradiție, cu mult anterioară invenției automobilelor, conform căreia candidații își transportau alegătorii la urne, mai ales pe cei ce locuiau departe și puteau, din această cauză, să nu voteze. Această tradiție folosea în special partidelor burgheze, a căror candidați erau oameni bogați, putând să și permită luxul închirierii pentru acea zi a câtorva automobile, autobuze etc. Prin noua lege acest transport al alegătorilor pe socoteala candidaților a fost direct interzis, mergându-se până acolo, pentru a se evita călcarea legii, că s'a prevăzut, că proprietarul unui automobil nu are voie să transporte cu vehiculul său la urne decât pe membrii familiei sale, cu condițiune însă să locuiască sub acelaș acoperământ. Cineva va putea să transporte pe tatăl său, dacă locuiește în aceeaș casă, nu'l va putea transporta însă dacă locuiește peste drum. Dispozițiune desigur absurdă, care arată însă spiritul în care s'a făurit această lege.

VIRGIL P. RÂMNICEANU

Cronica politice interne

Mortul și baloanele de oxigen

Orice încercare de examinare a situației politice în împrejurările de astăzi, cu riscul unei repețiri plicticoase, trebuie să porceadă dela constatarea, că guvernarea nenorocită a național-țărăniștilor a întârziat rezolvarea crizei printr'o lungă și penibilă agonie. Subt cerul de primăvară al României, zace un stârv neîngropat, ale cărui emanații otrăvite sunt o primejdie pentru toți. Se apropie Idele lui Martie. Fiecare zi pierdută însemnează o imprudență, care ar putea să fie fatală.

Totuș, rudele și clienții de casă ai decedatului încearcă să mai amâne îngropăciunea mortului de pe urma căruia trăiesc, închipuindu-și în interesata lor naivitate, că trupul neînsuflețit, intrat în descompunere, ar mai putea fi readus la viață cu ajutorul câtorva baloane de oxigen. Traduse în limbajul curent al reportajului cotidian, aceste încercări se cheamă tratative pentru contractarea unui împrumut în străinătate sau prelungirea sesiunii parlamentare până la 15 Aprilie. Amânări cu desăvârșire inoperante pentru ministerul-cadavru și direct amenințătoare pentru sănătatea țării.

Ceeace se întâmplă de-o lună încoace cu negocierile d-lui Mihai Popovici la Paris constituie o țigănie fără precedent și, să sperăm, fără urmare. În vreme ce cumpăna financiară amenință în tot momentul să se răstoarne cu susul în jos, ministrul nostru de finanțe s'a instalat într'un hotel luxos de pe malurile Senei, a lăsat acasă treburile baltă, — să se descurce colegii cum vor ști, — și refuză să se întoarcă până n'o realiza împrumutul. Tratativele, însă, se prelungesc. În fiecare zi ies la iveală dificultăți noi, fiindcă bancherii străini, simțind slăbiciunea clientului, căruia nevoia de bani îi arde degetele, adaugă la fiecare întâlnire alte și alte condițiuni anexe, conexe și complexe. După chestiunea lichidării împrumuturilor comunale, a ieșit

la iveală aceea a răscumpărării liniei ferate Ackerman-Basarabeasca, apoi aceea a acțiunilor canalului Bega, și așa mai departe. În momentul acesta, nici n'au început încă discuțiile asupra punctelor esențiale ale împrumutului. Nu s'a stabilit dobânda, nu s'a fixat cursul de emisiune, nu s'a precizat comisionul, și nu se știe, din totalul sumei ce se va subscrie, cât va primi România în numerar.

Incontestabil, că sarcina d-lui Mihai Popovici a fost îngreunată de știrile alarmante, privitoare la existența iluzorie a guvernului prezidat de d. G. Mironescu. Bancherii străini, cu mirosul lor fin, au simțit că d. Mihai Popovici ține morțiș să încheie împrumutul, pentru a masca printr'un așa numit succes extern realitatea crudă a definitivului, deces politic. Capitaliștii n'au obiceiul să fie mărinimoși. În fața unui solicitator ajuns la ananghie, nu se sfiesc să ridice pretențiuni tot mai exigente. Cărmuitorii actuali ai României ar fi trebuit să ne scutească, deci, de rușinea acestor târguiești interminabile, cari, cu ritmul tărăgănat în care au fost duse, sunt menite să atingă grav prestigiul creditului nostru național dincolo de graniță.

S'a afirmat în presa dela noi, că plata slujbașilor publici pe luna Martie a rămas în funcțiune de încheierea împrumutului. Întărirea prelungită a d-lui Mihai Popovici pe de-o parte, știrile contradictorii relative la împrumut pe de alta, au dat o alarmantă confirmare acestor rele profeții, arătând că statul român a ajuns să-și acopere golurile bugetare cu bani luați pe datorie.

În realitate, situația financiară a țării e cât se poate de îngrijitoare. În locul celor 3 miliarde 500 milioane lei, cât ar trebui să se incaseze lunar pentru acoperirea prevederilor bugetare, nu intră în tezaurul public nici un sfert din suma de mai sus. Ne-am întors la vremile nenorocite dela începutul anului 1920, când statul nu-și putea plăti furnizorii, dând el cel dintâi periculosul exemplu al insolvabilității. Nu-i, desigur, o simplă coincidență faptul, că atunci cași acum, se aflau la cârmă exponenții partidului național-tărănist. E banal a se spune, că istoria se repetă. Oricum, însă, aceleași metode de guvernare nu pot să dea decât aceleași rezultate.

Semănătorii de anarhie de-acum zece ani n'au învățat nimic din experiența lor și a altora. Au întronat la conducerea trebilor obștești acelaș spirit frivol și neprevăzător, acelaș diletantism nepriecut și aceeaș poftă nesăfioasă de pricopsire grăbită, care, manifestându-se în mijlocul unei crize grele a făcut să se resimtă și mai mult contrastul între cele două lumi, a muncitorilor nerăsplățiți pentru munca lor și a profitorilor îmbogățiți peste noapte fără muncă.

Formație hibridă, născută dintr'un joc capricios al întâmplării, tovarășia național-tărănistă n'are la spatele ei reazimul unei tradiții și nu se mândrește cu nicio aspirație de viitor. Ea trăiește din expediente, n'a primit și nu va lăsa în urmă nicio moștenire sufletească, nu aspiță la recunoștința generațiilor viitoare, nu se îngrijește de verdictul istoriei, ci, mărginindu-și țelul politic la exploatarea momentană a naivității populare, are aerul să spună: — „După mine poporul...”

Deviza demagogilor nu diferă mult de aceea a unui firan degenerat.

Cele trei soluții imposibile

Nu-i de mirare, dacă în fața acestor stări de lucruri se vorbește din ce în ce mai stăruior, prin coloanele ziarelor și în convorbiri particulare, despre apropiata succesiune a mortului neîngropat. Părerea generală e, că soarta guvernului d-lui G. Mironescu va fi aceeaș, chiar dacă împrumutul ar reuși și d. Mihai Popovici s'ar s'ar întoarce la București cu cele 3—4 miliarde lei, de cari are atâta nevoie pentru a face față necesităților financiare curente. Regimul național-tărănist e căzut. Mai sunt formalități de îndeplinit, dar nici odată până acum o întârziere în dresarea unui act de deces n'a schimbat destinația ultimă a răposatului. Evident, moartea legală vine ceva mai târziu decât cea fizică, dar nu face altceva decât să constată un fapt consumat.

Să ne îndreptăm, deci, privirile spre eventualii urmași. Privind lucrurile sub toate aspectele realității, nu pot fi decât următoarele soluții:

1. *Un guvern de dictatură.*
2. *Un guvern parlamentar alcătuit din așa numitele personalități.*
3. *Un guvern de concentrare a partidelor politice.*
4. *Un guvern de partid.*

Prima eventualitate o eliminăm dela început, căci în repetate rânduri M. S. Regele Carol al II-lea și-a arătat voința sa fermă de a domni ca un monarh constituțional.

A doua eventualitate ar fi aceea a unui guvern al alcătuit din diferite persoane izolate, cari, fie că sunt înscrise în partide, fie că n'au figurat până acum pe arena vieții noastre politice, s'ar strânge laolaltă într'o echipă improvizată, încercând să soluționeze după priceperea lor — încă neverificată — criza în care ne aflăm. În privința aceasta, credem că judecata limpede și logică a d-lui Mareșal Averescu exprimată cu alt prilej, pune la punct întreaga chestiune: „Oameni adunați la un loc din toate colțurile țării; oameni cari nu se cunosc poate chiar nici personal între ei, cu atât mai puțin ideile; oameni cari și dacă ar avea unele cunoștințe de treburile statului, ele nu pot fi decât vagi și abstracte, deodată sunt crezuți în stare, ca în comunitate de vederi și în cunoștință de cauză, să ia măsurile, cari implică sarcina de a cârmui o țară! Se poate mai mare aberațiune?!

„Oricine poate zice: anch'io son pittore, dar să vedem ce face când este înaintea pânzei, cu paleta în mână.

„Guvernarea are o tehnică. Un guvern străin de această tehnică, nu poate face decât diletantism, și nu focmai de diletantism avem nevoie astăzi, când problemele la ordinea zilei sunt copleșitoare, chiar pentru oameni încercați.

A treia soluție ar fi aceea a unui guvern de concentrare, la care să participe toate partidele. Înainte de a judeca, dacă un asemenea guvern ar putea fi *util*, va trebui să ne convingem dacă e și *posibil*. Iată părerea d-lui Octavran Goga asupra acestui subiect: — Această formulă pare a fi în simpatia mulțimii. Am căutat să-mi filtrez prin posibilitățile cerebrale, toate raporturile valabile ale acestei formule. Sunt impedimente de netrecut. Am verificat aceasta dela ultimul prefect ce trebuiește numit, până la raportul de forțe, care și azi dă atât de lucru partidului de la putere, și atunci am crezut că toate încercările se vor năruia ca un castel de carton, fără coeziune. Acesta este glasul onestității, glasul cu răspundere al unei conștiințe ce-și pune o serioasă și sinceră întrebare.

Soluția normală

Nu ar mai rămânea, prin urmare, decât cea de-a patra rețetă, normală și simplă, a guvernării de partid, întemeiată pe un program unitar, pe o omogenitate de suflet și pe o disciplină consimțită prin adeviziunea tuturor. E drept, că actuala cărmuire național-țărănistă a compromis grav ideia guvernării de partid, făcând să se creadă, că aceasta e sinonimă cu secretarismul agresiv, cu pricopsirea partizanilor și cu așezarea în posturi de răspundere a celor mai agramați partizani. S'ar cuveni, însă, ca opinia publică să se întrebe, dacă toate partidele s'au făcut vinovate de aceste greșeli, și, mai ales, dacă ele sunt în erente unei guvernări de partid.

O scurtă recapitulare a activității diferitelor guverne cari s'au perindat la cârma țării, ar putea să stabilească oarecari deosebiri de metodă și de concepție. Dintre toți slujitorii încercați ai țării, cari au fost puși la muncă, să fie aleși cei cari s'au dovedit capabili a da rezultatele cele mai bune. Cu o perfectă obiectivitate se va ajunge la concluzia, că din toate punctele de vedere: al gospodăriei financiare, al ordinii lăuntrice, al prestigiului în străinătate, cea mai bună guvernare în România întregită, dela 1919 încoace, a fost guvernarea din anii 1926—1927, prezidată de d. Măreșal Averescu.

Revenirea la continuitatea întreruptă atunci, se impune ca un remediu împotriva ravagiilor făcute de antreprenorii demagogiei și ca o pavază față de surprizele unei noi experiențe hazardate, la care se împulzesc să ia parte atâți aventurieri ai vieții noastre publice.

N'avem niciun motiv să credem, că soluția simplă și normală nu va fi adoptată până în cele din urmă.

ALEXANDRU HODOȘ

ÎNSEMNĂRI

Ataca vor bolșevicii? — Omenirea toată își are ochii ațintiți spre Moscova și se întreabă cu îngrijorare, dacă Rusia va turbura pacea, atacându-și vecinii și provocând astfel un nou război mondial. Un răspuns la această întrebare ar putea fi găsit în următoarea declarație făcută corespondentului din Moscova al ziarului englez „Daily Express“ de către un înalt personaj sovietic:

— „Desigur, nici Polonia, nici România, nici Franța sau Anglia nu vor face război Uniunii sovietice. Totuș va veni o zi — o zi apropiată — după topirea zăpezilor, când drumurile de țară vor fi din nou practicabile... Într-o stradă a Varșoviei un ambasador sovietic va fi asasinat. În acelaș timp, la frontiera polono-sovietică, se va produce un incident oarecare provocat de bande de gardiști albi. Ce va face atunci U. R. S. S.? Provocată astfel, Uniunea sovietică nu va putea răspunde decât printr-o declarație de război către Polonia. Însă războiul contra Poloniei nu

va fi decât prefața unui război general al popoarelor Europei, pentru că, evident, Franța va trimite aliatei sale generali, avioane și artilerie; de asemenea, o armată de 60.000 ruși albi — gata în orice moment — va veni din Franța să se alipească armatei poloneze. Anglia și Statele Unite vor da bani; Germania va fi încătușată și nu va putea să se miște; România de asemenea va trebui să ia armele; poate chiar și Turcia...”

„Primum aci, aproape zilnic, informațiuni secrete provenind dela Paris și Berlin. Grație acestor informațiuni știm tot ce se pregătește. Debutul afacerii va putea fi neașteptat, ca asasinatul dela Serajevo în 1914 sau irupția poliției engleze în localul reprezentanței sovietice la Londra în 1925. Nu putem prin urmare să spunem care va fi momentul ales de dușmanii noștri, credem însă că amenințarea unui război european există realmente. În consecință, cu toate că eforturile noastre în acest moment se concentrează asupra dezvoltării

industrii noastre, credem că este de datoria noastră să ținem ochii deschiși și să fim gata din punct de vedere militar pentru orice eventualitate“.

Prin urmare, Rusia este foarte pacinică, însă prevede că va fi provocată de burghezia europeană și silită să facă război. Cu alte cuvinte, fabula lupului și mielului. Noi turburăm apele Sovietelor.

Dar, cu toate aceste declarațiuni bătaioase, nu este probabil ca Stalin și ceilalți „tovarăși“ se vor grăbi să răspundă la „provocări“ neexistente printr-o declarație de război, din simplul motiv că acești domni, după știri sosite din Rusia, nu au încredere în proprii lor soldați, mai mult încă, se tem de ei. Ziarul „Dni“, apărând la Paris sub direcția lui Kerenski, publică în fascimile următorul manifest caracteristic, răspândit, în mod clandestin, în milioane de exemplare în satele din Rusia:

— „Am auzit că acei dintre noi cari s'au înapoiat anul acesta în satele lor natale, după ce și-au terminat serviciul militar, s'au lovit de dușmănia consătenilor lor și că unii au fost chiar ostracizați. Fără de asemenea primire, mulți preferă să rămână în orașe sau să plece în regiuni depărtate.“

„Soldații armatei roșii cunosc perfect de bine relele de care suferă țărani; ei suferă la rândul lor, însă nu pot să le vie în ajutor în împrejurările de azi. Totuși, tentative de a-i ajuta se produc zilnic. Vreți dovezi? După calculele noastre, în cursul anului 1930, anumite companii din anumite batalioane pe care le cunoaștem au pierdut doi oameni din zece. Ce au devenit aceștia? Vă vom spune: unii au fost împușcați, alții trimiși în exil. Ce crimă au comis? Au apărât cauza țărănească, în cele mai multe cazuri prin vorbe, mai rar prin protestări... Dacă există țărani cari întrebă: „De ce nu ne-ați apărat cu gloanțe?“ le vom răspunde, că ei nu cunosc regulamentele în vigoare în armata roșie: oamenii Cekei posedă gloanțe,

nicidecum însă soldații din armată. Este adevărat că, în timpul tragerilor, se dau soldaților trei cartușe, dar, în spatele fiecărui trăgător, stau totdeauna doi cekiști al căror rol este să controleze ca aceste trei cartușe să fie utilizate și ca nici unul dintre cartușe să nu fie dosit. Soldații armatei roșii au drept numai la cartușe oarbe și cu acestea nimeni nu se poate apăra... Când veți afla toate acestea, veți înțelege că toată dușmănia voastră împotriva soldaților roșii este nejustificată...

„Vom termina asigurându-vă, că dușmanul vostru este și al nostru. El caută să ne învrăjbească. Datoria noastră este să nu-i facem pe voe și, cu dinții strânși, să așteptăm ceasul când țărani și soldații, de comun acord, vor elibera poporul de jugul tiranilor săi. Noi credem că această oră este aproape“.

Dacă aceasta-i situația, cum ar putea conducătorii, bolșevismului să pornească la război? S'ar putea întâmpla ca, dând cartușe soldaților, aceștia, în loc să tragă în dușman, să se întoarcă în contra calailor frajilor și părinților lor. Dealtfel, această teamă trebuie să fie și unul dintre motivele, pentru cari bolșevicii n'au pornit, încă de mult, să și realizeze idealul lor: bolșevizarea Europei, și apoi a întregii lumi.

Subsecretarul de stat Ghiță Pop, — reprezentând guvernul la înmormântarea ultimului memorandist, a octogenarului D. Comșa în Sibiu, și-a îngăduit să facă într'un discurs funebral oarecari aprecieri cu privire la consecințele, de ordin politic și sufletesc, ale așa numitei acțiuni memorandiste din ultimul deceniu al veacului XIX.

Drept consecință principală, consideră d. Ghiță Pop — unicul intelectual ardelean rămas rătăcit în ceata voinicilor d-lui Alex. Vaida — faptul că poporul român și-a pierdut speranța și încrederea tradițională în afirmativa bunăvoință a Coroanei habsburgice. „Memorandul a sfârșit cu o năpraznică lovitură de măciucă această legendă, care trăise prea mult. Acum abia drumul

era complet curățit pentru alte credințe și orientări politice. Și ochii poporului român deschisi asupra unei realități brutale începură în mod firesc să se îndrepte dela Viena decepțiilor necumate spre Bucureștii nădejdlor nebiruite într'o dreptate completă și definitivă. Cu toate aparențele contrare, memorandiștii au fost deci aceia cari au pus capăt unei politici de năluci sprințare și cari prin amărăciunea desamăgirilor conștient provocate au făcut ca pe poarta sufletească, pe care ieșiseră cătanele împăratului să intre biruitor figura dorobanțului român cu mult înaintea de trecerea Carpaților".

Oare așa s'a întâmplat și cu actualii șefi politici ai d-ului subsecretar de stat? Istoria veridică arată lămurit, că pe poarta sufletească a d-ilor Iuliu Maniu și Alexandru Vaida cătanele împăratului n'au ieșit nici după ce dorobanțul român trecuse victorios Carpații. Căci dacă ar fi ieșit și dacă în locul cătanelor împărătești s'ar fi instalat în adevăr dorobanțul român, ar fi fost absolut cu neputință să se întâmple, ce s'a întâmplat în capitala României întregite la 11 Aprilie 1930, când sub comanda unui colonel provenit din armata drăguțului de împărat soldați activi ai Regelui român au fost împinși, din ordinul d-ilor Maniu și Vaida, să lovească și să maltrateze văduvele, orfanii și invalizii războiului nostru de întregire națională.

În același discurs a mai spus d. Ghiță Pop, că Memorandul ar fi „avut darul să convingă pe cel mai umil sătean român, că dreptatea nu mai putea să ne vie din Burgul dela Viena". În punctul acesta d. subsecretar de stat pare a fi avut intenția să administreze o strașnică lecție politică d-ilor Maniu și Vaida, cari au continuat până în preajma prăbușirii Monarhiei habsburgice să rămână convingși, chiar să încercă a convinge și pe partizanii lor, că dreptatea nu poate s'o aștepte neamul românesc din altă parte decât — dela Burgul din Viena.

A voit d. Ghiță Pop să spună mai pe

departe, firește, după rețeta : „bate șeaua"... că acești providențiali șefi politici n'au fost în stare să înțeleagă până la 1918, ceeace a înțeles îndată după 1892 și „cel mai umil sătean român" ?...

În cazul acesta a spus un mare adevăr. Putea să-l afirme însă mai puțin învăluit, mai pe șleau, fiind acum opinia publică e destul de edificată asupra cerebralității celor doi șefi providențiali...

Energie tardivă. — S'ar părea, că va trebui să ne verificăm părerea pe care o avem despre d. G. Mironescu, fericitul șef al guvernului actual. D. G. Mironescu, ridicat pe neașteptate de jocul împrejurărilor la o demnitate nevisată, ni se înfățișase până acum în postura, jumătate glumeață, jumătate ridicolă, a unui om totdeauna vesel. Văzându-l, ne-am adus aminte de o schiță umoristică a doctorului Ureche, și i-am zis : Domnul care râde. Iată, însă, că d. G. Mironescu a fost cuprins, zilele trecute la Camera, de un brusc acces de enervare, care ni l-a proiectat într'o atitudine nouă, de om supărat, amenințator și violent. Domnul care râde și-a pierdut zâmbetul său imperturbabil, ca altădată Petre Schlemihl, umbra. S'a transformat în : Domnul care strigă.

Bunul, dulcele, inofensivul d. G. Mironescu a ridicat tonul, a bătut cu pumnii în însemnata porțiune ce-i revine pe banca ministerială, dovedind posibilități uimitoare de energie bărbătească. Păcat, că acest acces de autoritate sosește cam târziu, și nu se pricepe încotro să se îndrepte. De când a fost lăsat ca suplinitor al dlui Iuliu Maniu, să lichideze cum o ști un faliment politic iremediabil, d. G. Mironescu s'a lăsat purtat de valuri, senin și confortabil, cași cum s'ar fi imbarcat pe propriul său yacht, pentru o călătorie de plăcere. Câtva timp, lucrurile au mers destul de bine. Patronul cu șapcă de căpitan, gentil și curtenitor cu toată lumea, istorica anecdote și oferea băuturi răcoritoare, glumea în treacăt cu echipajul, convins fiind, că are reale însu-

șiri de navigator. Până când a început să sufle un vânt mai aspru, prevestitor de furtună. Yachtul a prins să se cam clatine. Combustibilul se împuținează pe zi ce trece iar șapca de căpitan a patronului suferă de rău de mare...

Abia acum s'a duminir d. G. Mironescu asupra dificultăților carierei de navigator pe valuri agitate. Enervat și indispus, învinovățește pe toată lumea. Se răstește la deputați, denunță intrigile presei și ne dă de veste, hotărât, că nu se lasă debarcat. Tardivă schimbare de front. Accentele virile ale incidentului președinte de Consiliu ar fi trebuit să intervină dela început, pentru a pune regulă în sânul echipei guvernamentale, care se află astăzi într'o stare înaintată de anarhie distructivă. Răul a făcut, însă, progrese atât de mari, încât orice intervenție a devenit inutilă. De geaba se necăjește d. G. Mironescu și se răstește la cei cari, după spusa dumisale, îl sabotează. Lumea s'a obișnuit prea mult cu surâsul său transdăfiriu pentru a-l mai accepta în altă ipostază.

Haide, domnule prim-ministru, zâmbiți din nou tristului dumneavoastră destin. Corabia, și alături se scufundă. Să cânte muzica! Toți marinarii pe covertă! Să se salveze cine poate! (Di Iuliu Maniu se plimbă pe Coasta de Azur.) Dar căpitanul cu șapcă trebuie să rămână până la urmă vesel și bine dispus, — ca să se scufunde în valuri cât mai așabil, cât mai politicos, cât mai optimist...

Literatură și gazetărie. — Neobositul d. Mihail Dragomirescu n'a încetat să se ocupe cu critica literară, cași acum douăzeci și cinci de ani, când s'a despărțit de Titu Maiorescu la ieșirea din redacția „Convorbirilor literare“, cu un maldăr de teorii estetice la subsuoară. Anii au nins de atunci peste tamplele noastre; autorul „Direcției noi“ a trecut demult în lumea celor fără reîntoarcere; cititorii răbdători s'au mai împușinat; dar d. Mihail Dragomirescu, animat de aceeași pasiune incurabilă

de a face rânduială în lumea cam capricioasă a creației artistice, clasifică, categorisește și etichetează pe scriitori, superb și încântat de sine, ca un naturalist consumat, care n'ar fi în stare să confunde vreodată o moluscă cu un cimpanzeu.

Înarmat cu mijloace de investigație, pe care el însuși le-a numit științifice, d. Mihail Dragomirescu disprețuiește critica impresionistă, totdeauna subiectivă și personală, proclamând infailibilitatea criticii dogmatice, impersonală și obiectivă, care alege genurile literare cum se despart în botanică leguminoasele de graminee. D. Mihail Dragomirescu nu greșește niciodată. În laboratorul său de analize, cu eprubete, alambicuri și reacțiuni chimice, poezia se examinează la microscop, iar romanul se identifice cu ajutorul hârtiei de turnesol. Talentul se dozează ca urina diabeticilor, cu precizuni procentuale. Tot d. Mihail Dragomirescu, dacă vă aduceți aminte, a descoperit acum câțiva ani, că răposatul Ion Dragoslav a fost un novelist mai mare decât Anatole France, fiindcă cel de-al doilea n'avea nici originalitate plastică, nici originalitate de intuiție, calități cari se găseau din abundență la celdintâi.

Acum de curând, d. Mihail Dragomirescu n'ea mai făcut un serviciu, delimitând cu aceeași precizie experimentală linia de demarcație dintre literatură și gazetărie. Știam cu toții, până acum, că au fost foarte mulți scriitori, cari au colaborat la diferite ziare, politice sau literare, coborându-se cu tot arsenalul lor de meșteșugari ai cuvântului în lumea frământată de zbucium a problemelor actuale. N'aveni decât să ni-l inchipuim pe Mihail Eminescu turnând în firele unui articol pentru „Timpul“ admirarea lui pentru vremile „dela 1400“ și disprețul pentru „bulgăroii cu ccafa lată“. D. Mihail Dragomirescu ne atrage, însă, atenția să nu cădem în vreo confuzie:

— „Eminescu a fost ziarist, și ziarist redutabil; dar totuși nu când și-a scris versurile. Caragiale a fost ziarist și ziarist caustic; dar nu când a scris „O scrisoare pierdută“,

„O făclie de Paști” sau „La hanul lui Mânjoală”. Delavrancea a fost ziarist, dar nu când a scris „Apus de soare”. Vlahuță a fost și el ziarist, dar nu când a scris „Din prag” sau „Grigorescu”. Eminescu, Caragiale, Delavrancea, Vlahuță știau cum să scrie, ca scriitorii, și știau cum să scrie, ca ziaristi. Ei știau că una este ziaristica, și alta este literatura. Ziaristica se hrănește din faptele zilei și nu se gândește la eternitate; literatura trebuie să se gândească la eternitate și să lase la o parte frământarea zilnică”.

În cecece privește stilul, deosebirile sunt deosemeni mari. Pentru ziaristică, zice d. Mihail Dragomirescu, „trebuie un condei clar, limpede ca izvorul”, pe când adevăratul scris literar, care se gândește la eternitate, „e limpede ca apa dintr'o fântână”. Vai de cel, care nu se pricepe să deosebască apa de izvor, de apa din fântână. Acela va fi totdeauna expus să confunde o novelă cu un articol de gazetă, și nu va ști să spună, dacă romanele lui Balzac, născute din frământarea zilnică, sunt ziaristică, și dacă impresiile doamnei Smara despre Roma (cea eternă) sunt, sau nu literatură.

Nici noi nu ne-am lămurit, dacă d. Mihail Dragomirescu în foiletoanele sale face literatură sau gazetărie, fiindcă nu suntem destul de experți să constatăm dacă scrisul său e apă de izvor, apă de fântână sau apă de ballă stătătoare. . .

Conceptii romantice. — Intr'un articol publicat în *Indreptarea*, d. Em. Brancovici examinează cu o oarecare cruzime, desigur necesară, recențele declarații ale dlui Virgil Madgearu către reprezentanții presei străine, asupra perspectivelor agriculturii românești. Dl. Em. Brancovici dovedește, că d. Virgil Madgearu tratează cele mai însemnate probleme economice ale țării cu o surprinzătoare ușurință, dând astfel dovada unei totale lipse de scrupul.

Dl. Virgil Madgearu începe prin a con-

stata, că din punct de vedere al sporirii producției, România nu stă mai rău decât celelalte state agricole, fiindcă prin organizarea lucrărilor agricole „în cinci ani putem ridica cifra producției agricole astfel încât, dacă prețurile scăzute se vor menține, vom putea să acoperim deficitul provocat de scăderea prețurilor”. Dl. Em. Brancovici se miră, că d. Virgil Madgearu uită să calculeze sacrificiile materiale pe care agricultura noastră va trebui să le suporte pentru acele transformări, sacrificii ce trebuiesc socotite în costul producției, și adaugă: „Toată lumea știe, că în special în chestiunea prețului cerealelor, dezastrul cel mare se datorește unei supraproducțiuni considerabile. Cum va rămădui d. Virgil Madgearu atunci criza prețului cerealelor? Prin sporirea supraproducției!”...

Aceeaș concepție frivolă o dovedește d. Virgil Madgearu, când preconizează, pentru ridicarea prețurilor la cereale, constituirea unei societăți, căreia să i se dea *exclusivitatea* aprovizionării morilor cu grâu, având astfel posibilitatea de a stabili după voință prețurile în interior. Cu drept cuvânt se întreabă d. Em. Brancovici: Ce se va întâmpla atunci cu exportul? Va plăti guvernul diferența dintre prețul intern *arbitrar* și prețul mondial *liber*?

Ca o concluzie, d. Em. Brancovici califică politica economică a d-lui Virgil Madgearu drept o politică economică romantică. Noi credem, că vorba nici nu-i prea aspră. Romanismul presupune o *disformare sinceră* a realității, pe când d. Virgil Madgearu n'a făcut niciodată altceva, decât să arunce praf în ochii lumii. Aftitudine specifică de farsor pretenșii și grandilovent. Politica economică a dlui Virgil Madgearu nu-i, prin urmare, decât un aspect al aceleaș farse, care a costat atât de mult țara.

Dela regiile publice, d. Virgil Madgearu vrea să ne ducă direct la monopolul cerealelor. Noroc, că nu va avea timpul necesar de ași pune planul în aplicare.